

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 1/1935 i anledning
av nedannämnda tvenne till landstinget gjorda an-
N:o 1/1935. mälningar beträffande valet av ledamöter och supp-
leanter i landskapsnämnden under åren 1935, 1936
och 1937.

Landstinget har i avseende å utlåtande till lagutskottet hänskjutit

a) kantorn August Theodor Mattssons hos landstinget gjorda anmälan,
att han, som den 1 december 1934 valts till ledamot i landskapsnämnden
under åren 1935, 1936 och 1937, icke blivit kallad till landskapsnäm-
dens sammanträden och därför icke kunnat fullgöra det honom anförtröd-
da uppdraget; samt

b) lantrådets framställning till landstinget beträffande ovannämnda
val, för så vitt framställningen innefattar anmälan därom, att laga
hinder föreläge för August Theodor Mattssons inkallande till landskaps-
nämndens sammanträden.

Innan utskottet går att beröra den rättsfråga, på vars avgörande
lagligheten av August Theodor Mattssons val till ledamot i landskaps-
nämnden beror, anser sig utskottet böra framhålla tvenne, numera på
sidan om själva rättsfrågan liggande omständigheter, med avseende å
vilka lantrådet enligt utskottets enhälliga uppfattning förfarit för-
mellt oriktigt.

Uti skrivelse N:o 37 för den 27 sistlidne december har landstinget
i det avseende § 42. i landstingsordningen förutsätter till landskaps-
nämnden översänt utdrag ur protokollet för den 1 i samma månad, till-
kommet vid valet av ledamöter och suppleanter i landskapsnämnden under
ovannämnda år, ävensom utdrag ur protokollet för den 4 i meranämnda
månad, utvisande att landstinget förordnat till ledamot i landskaps-
nämnden valde August Theodor Mattsson att vid förfall för lantrådet
vara ställföreträdare för honom. Enär landstingets skrivelse var rik-
tad till landskapsnämnden, icke till lantrådet, hade skrivelsen bort
för nämnden föredragas i samma ordning som övriga på dess åtgärd an-
kommande ärenden. Så har emellertid icke skett, utan lantrådet har i
sin egenskap av ordförande och medlem i nämnden tagit sig rätt att en-
sam behandla ärendet. Nämnden såsom sådan har icke varit i tillfälle
att taga del av skrivelsen och intaga ståndpunkt till frågan om August

Theodor Mattssons valbarhet, än mindre att besluta därom, huruvida framställning till landstinget med anmärkning mot valet skulle göras eller om vid valet skulle bero.

Detta förfarande från lantrådets sida kan utskottet icke gilla. Utskottet kan icke heller annat än klandra lantrådets underlåtenhet att till landskapsnämndens sammanträden kalla August Theodor Mattsson. Ty även om lantrådet till frågan om Mattssons valbarhet ansett sig böra intaga ståndpunkt, som han i sin skrivelse till landstinget tillkännagivit, hade han icke bort lägga hinder i vägen för Mattsson att träda i utövning av sitt uppdrag. Mattsson hade enligt utskottets uppfattning bort kallas till sammanträdena, till dess hans mandat på landskapsnämndens framställning måhända blivit av landstinget återkallat och ny ledamot i hans ställe blivit vald.

Vad själva rättsfrågan beträffar får utskottet, som jämväl tagit del av professor emeritus i förvaltningsrätt vid Helsingfors universitet Karl Willgrens lantrådets skrivelse bilagda utlåtande, efter noggrant överbäggande framhålla följande:

Det allmänna stadgandet om valbarhet till ledamot och suppleant i landskapsnämnden finnes intaget i § 2 mom. 1 uti lagen angående ordnandet av Ålands landskapsförvaltning, utfärdad den 5 mars 1923. Enligt detta lagrum utses ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden bland personer, som äro valbara till landstingsmän och äga erfarenhet på det kommunala området. Om valbarhet till landstingsman finnes, får så vitt fråga är om åldern, endast bestämning om att den person, som skall väljas, före valåret bör hava fyllt 21 år. Någon åldersgräns uppåt har däremot icke blivit bestämd för landstingsman, och med hänsyn till lagbudens avfattning kan någon sådan gräns icke heller finnas för ledamot och suppleant i landskapsnämnden, då förenämnda § 2 mom. 1 lika litet som §§ 4 och 5 i landstingsordningen genom senare lagstiftning undergått ändring.

Genom att med avseende å valbarheten ställa ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden i samma ställning som medlemmarna av landstinget, har landstinget med all önskvärd tydlighet velat understryka, att deras uppdrag äro förtroendeuppdrag. Denna karaktär av förtroendeuppdrag understrykes ytterligare av stadgandet i § 3 uti la-

gen angående Ålands landskapsförvaltning. Enligt detta lagrum kan nämligen vald ledamot eller suppleant ej avsäga sig uppdraget, ifall han icke som skäl för sin avsägelse kan åberopa närmare angivna omständigheter, såsom att han tidigare fullgjort dylikt värv, fyllt 60 år o.s.v. Här framstår klart den stora skillnaden mellan innehavare av tjänst och befattning å ena sidan och innehavare av förtroendeuppdrag på den andra, ty under det att ingen mot sin vilja kan beklädas med tjänst eller befattning, är varje medborgare, som icke kan åberopa laga förfall eller vissa i lag angivna fakta, skyldig att mottaga ett förtroendeuppdrag. De laga skäl för avsägelse, som i nämnda paragraf uppräknas, äro för övrigt fullkomligt analoga med de skäl, som av kommunalfullmäktige, ordförande och ledamot i kommunalnämnden, medlem i taxeringsnämnden m.fl. kunna åberopas som skäl för avsägelse.

Ledamöternas och suppleanternas i landskapsnämnden ovan påvisade ställning av landskapets förtroendemän kan icke anses hava blivit förändrad genom den senare tillkomna tjänstemannalagen, utfärdad den 31 maj 1929, ej heller genom de ändringar och tillägg, som sagda lag undergått genom lagen av den 8 juli 1931. Tjänstemannalagen berör endast personer, åt vilka såsom utnänningsbrev utfärdas öppet brev, fullmakt eller befattningsbrev, och till dem räknas icke ledamöterna och suppleanternas i landskapsnämnden. Vad särskilt den av lantrådet åberopade § 14 i lagen den 8 juli 1931 beträffar, vill utskottet erinra om, att sagda paragraf uteslutande har avseende å landskapets folkskollärare.

Som ytterligare stöd för sin uppfattning i föreliggande rättsfråga är utskottet i tillfälle att åberopa ett uttalande av äldre ledamoten av lagberedningen, lagmannen John Ugglä. Denne skriver:

"Spörsmålet, huruvida ledamot av landskapsnämnden skall anses såsom innehavare av tjänst eller fast befattning och sålunda underlyda stadgandena om avgångsålder i 3 § landskapslagen av den 31 maj 1929, sådan densamma lyder i landskapslag av den 8 juli 1931, bör enligt min uppfattning obetingat besvaras nekande. I landskapets såväl som i rikets lagstiftning gäller den grundsats, att innehavare av tjänst eller fast befattning är den person, åt vilken utnänningsbrev utfärdas (öppet brev, fullmakt eller befattningsbrev) men att innehavare av förtroendeuppdrag - och hit måste ledamotskap i landskapsnämnden obe-

stridligen räknas - icke höra till denna kategori. Landskapslagarna angående Ålands landskapsförvaltning, grunderna för avlöning i landskapets tjänst, utnämningssbrev och pensioner äro samtliga fullt tydliga i detta avseende. Kompetensvillkoren för ledamot av landskapsnämnden finnas upptagna i 2 § av lagen angående Ålands landskapsförvaltning, men något stadgande om åldersgräns finnes där icke. Stadgandet i 14 § av landskapslagen om utnämningssbrev är icke tillämpligt å landskapets egna förtroendebefattningar; ej heller kan strafflagstiftningens tjänstemannadefinition tagas till utgångspunkt för denna frågas bedömande.

Ett belägg för denna tolkning erhålles vid jämförelse med rikets i stort sett analoga lagstiftning. Till innehavare av statstjänst eller fast befattning räknas i fråga om skyldighet att avgå endast de funktionärer, som erhållit utnämningssbrev men icke de, som handhava förtroendeuppdrag. Åldersgränsen gäller endast för dem, som äro uppförda i avlöningsklass, samt innehavare av avtalstjänster. Regeringens ledamöter, lagberedningens för tre år i sänder utsedda ledamöter o.s.v. falla utom kategorin och kunna fungera även efter fyllda 70 år. I stadskommunernas förvaltningsorganisation gälla analoga regler. De av Stadsfullmäktige valda ledamöterna i stadsstyrelse, hälsovårdsnämnd, hamnstyrelse etc. anses icke såsom tjänstemän eller befattningshavare, ehuru dessa organ utöva förvaltande verksamhet."

Enligt lagen om Ålands landskapsförvaltning, sådan densamma utfärdades den 5 mars 1923, var lantrådets ställning i föreliggande avseende i stort sett densamma som ledamöternas och suppleanternas i landskapsnämnden. Hans uppdrag hade karaktären av ett landskapets förtroendeuppdrag. För förbättrande av denna för honom personligen så osäkra ställning antog landstinget en den 26 juni 1928 utfärdad lag om ändring av § 4 i sagda landskapslag, enligt vilken lag lantrådet "tillkommer de allmänna rättigheter, som äro landskapets tjänstemän tillförsäkrade, samt åligger de skyldigheter, som i denna lag eller annorstädes äro för honom påbudna." Hans ställning blev därigenom en tjänstemans. Däremot skedde ingen förändring med avseende å ledamöterna i landskapsnämnden, i det att § 4 mom. 2 i lagen den 5 mars 1923 oförändrat ingick i lagen den 26 juni 1928. Då landstinget se-

dermera antog tjänstemannalagen av den 31 maj 1929, intogos i densamma utförliga stadganden om lantrådets skyldighet att avgå vid viss ålder ävensom stadganden därom, huru vid framställning om hans bibehållande i ämbetet efter uppnådd avgångsålder skulle förfaras. Om ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden stadgades däremot intet. Lagen den 8 juni 1931, som för lantrådets vidkommande ändrade avgångsåldern, innehåller icke heller något stadgande om ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden. Skulle landstinget hava avsett, att tjänstemannalagens stadgande om viss avgångsålder skulle hava avseende jämväl å ledamöterna och suppleanterna i nämnden, skulle däri utan tvivel intagits motsvarande bestämmelser angående deras bibehållande i sina uppdrag efter uppnådd avgångsålder.

Genom ovensagda anser sig utskottet hava påvisat, att landstingets lagstiftning gör en alldeles bestämd åtskillnad mellan lantrådet å ena sidan samt ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden på den andra. Lantrådet har genom 1928 års lagändring kommit att intaga en tjänstemans ställning i förhållande till landskapet, de senare hava bibehållits i sin ställning såsom innehavare av förtroendeuppdrag.

Med hänsyn till de olika tolkningar av landskapets ifrågavarande lagstiftning, som i denna angelägenhet kommit till synes, och de konträrt motsatta resultat, i vilka framstående jurister stannat, har en minoritet inom utskottet ansett, att landstinget, innan detsamma tager slutlig ställning till föreliggande rättsfråga, bör underställa densamma högsta domstolens avgörande i stöd av § 35 i självstyrelselagen. Utskottets flertal har emellertid ansett, att det ankommer å landstinget självt att förklara rätta innebörden av dessa lagstadganden, då fråga uteslutande är om lagar, som landstinget själv stiftat.

Utskottets flertal kan föröfrigt icke finna, att landstinget i stöd av § 35 i självstyrelselagen skall kunna draga denna fråga under högsta domstolens prövning.

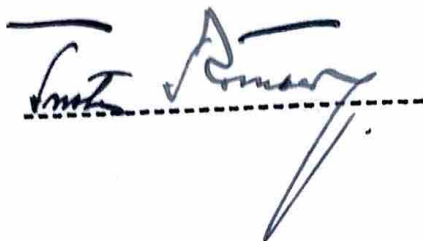
Utskottet har sålunda kommit till den uppfattningen, att ledamöterna och suppleanterna i landskapsnämnden äro innehavare av landskapets förtroendeuppdrag och att bestämmelserna om tjänstemans rätt att kvarstå i och skyldighet att under vissa förhållanden lämna sin tjänst eller befattning icke kan tillämpas å dem. Härav följer, att

den i landskapet gällande lagstiftningen enligt utskottets uppfattning icke utgjort hinder för landstinget att till ledamot i landskapsnämnden välja kantorn August Theodor Mattsson, ehuru han fyllt 67 år, varför utskottet får för landstinget värdsammast föreslå,

att landstinget med fasthållande vid det den 1 december 1934 förrättade valet ville ålägga lantrådet att omedelbart efter det han erhållit del av landstingets beslut, låta kalla kantorn August Theodor Mattsson till landskapsnämndens därnäst inträffande sammanträde för fullgörande av det honom anförtrödda uppdraget.

Mariehamn den 19 februari 1935.

På lagutskottets vägnar:

Närvarande i utskottet: Torsten Rothberg, Rob. Rosenblad, Johannes Eriksson, Johannes Holmberg och Georg Sundman.

Till Ålands landsting.

Undertecknad, som av Ålands landsting den 1 december 1934 blivit vald till ledamot av Ålands landskapsnämnd under åren 1935 - 1937 och som den 4 i samma månad förordnats att vara ställföreträdare för lantrådet vid förfall för denne, har av Herr lantrådet fått emottaga en sålydande skrivelse:

"ÅLANDS LANDSKAPSNÄMND

LANTRÅDET

Mariehamn, den 28 december 1934.

Nº 1587.

Till Kantorn Th. Mattsson.

Jomala.

Uti skrivelse för den 21 sistlidne december Nº 37 har Ålands landsting, med bifogande av utdrag ur sitt protokoll för den 1 i samma månad, tillkommet vid valet av ordinarie ledamöter och suppleanter i landskapsnämnden för åren 1935, 1936 och 1937, ävensom utdrag ur protokollet för den 4 i samma månad, anhållit om landskapsnämndens åtgärd för vederbörandes underrättande.

Ur ovananförda protokollsutdrag framgår, att landstinget till ledamot i landskapsnämnden för ovensagda period valt, bland andra, även Eder, samt att landstinget därhos förordnat Eder

att vid inträffande förfall för lantrådet under sagda tre-
årsperiod fullgöra han åligganden.

Då emellertid, på grund av 3 § 1 landskapslagen om
ändring av 3 § 1 landskapslagen den 31 maj 1929 angående ut-
nämningsbrev för innehavare av landskapet Ålands tjänster
och fasta befattningar samt om dessas rätt att kvarstå i
sin tjänst eller befattning ävensom skyldighet att därifrån
avgå samt om tillägg till densamma, utfärdat den 8 juli 1929
jämförd med 14 § 1 samma lag, offentlig myndighet ej må ut-
övas av tjänsteman eller befattningshavare, som fyllt sexti-
sju år, landstingets ovannämnda val den 1 december, i det
avseende detsamma berör Eder, samt dess förordnande av den
4 i samma månad icke äro med lagens ovananförda bestämmelse
förenliga, enär Ni redan överskridit sextiosju års ålder,
får jag äran härigenom underrätta Eder att laga hinder så-
lunda möter för Edert inkallande till landskapsnämndens sam-
manträden, ävensom att till nästsammanträdande landsting
framställning kommer att avlätas om val i Edert ställe av
annan ordinarie ledamot i landskapsnämnden samt om förordna-
de av annan ställföreträdare för lantrådet.

C a r l B j ö r k m a n .

B. D. 12/14-34."

Ehuru jag själv på grund av stadgandena i §§ 2 och 3 i Ålands
landstingsbeslut angående ordnandet av Ålands landskapsförvaltning,
utfärdat den 5 mars 1923, fått den uppfattningen, att det mig anför-
trodda uppdraget är ett förtroendeuppdrag och att jag icke blott är
berättigad utan, då jag förklarat mig villig att mottaga uppdraget,
även skyldig att fullgöra detsamma, har jag efter mottagandet av Herr
lantrådets skrivelse icke ansett mig okallad böra infinna mig till
nämndens sammanträden, helst min närvaro vid desamma för lantrådet
uppenbarligen icke är önskvärd.

Då jag sålunda icke varit i tillfälle att fullfölja det av
landstinget mig meddelade uppdraget, får jag hövligast bringa detta
till landstingets kännedom för vidtagande av de åtgärder, till vilka

den uppkomna situationen giver anledning.

220

053

Mariehamn den 15 februari 1935.

Robert Gustafson

Herr Red. Julius Sundblom.

Mariehamn.

B. B !

Vill gärna delgiva mina synpunkter i fallet A. Th. Mattsson. Riksdagsmannen H. Mattsson har även interPELLERAT mig i samma sak och tillhandahållit mig prof. Willgrens betänkande. Min argumentering vore följande:

1/2. Spörsmålet, huruvida ledamot av landskapsnämnden skall anses såsom innehavare av tjänst eller fast befattning och sålunda underlyda stadgandena om avgångsålder i 3 § landskapslagen av den 31 maj 1929, sådan densamma lyder i landskapslag av den 8 juli 1931, bör enligt min uppfattning obetingat besvaras nekande. I landskapets såväl som i rikets lagstiftning gäller den grundsats, att innehavare av tjänst eller fast befattning är den person, åt vilken utnämningsbrev utfärdas (öppet brev, fullmakt eller befattningsbrev) men att innehavare av förtroendeuppdrag - och hit måste ledamotskap i landskapsnämnden obestridligen räknas - icke höra till denna kategori. Landskapslagarna angående Ålands landskapsförvaltning, grunderna för avlöning i landskapets tjänst, utnämningsbrev och pensioner äro samtliga fullt tydliga i detta avseende. Kompetensvillkoren för ledamot av landskapsnämnden finnas upptagna i 2 § av lagen angående Ålands landskapsförvaltning, men något stadgande om åldersgräns finnes där icke. Stadgandet i 14 §. av landskapslagen om utnämningsbrev är icke tillämpligt på landskapets egna förtroendebefattningar; ej heller kan strafflagstiftningens tjänstemännadefinition tagas till utgångspunkt för denna frågas bedömande.

Ett belägg för denna tolkning erhålles vid jämförelse

med rikets i stort sett analoga lagstiftning. Till sådana
 vara av statsföretag eller fast befattning räknas i främsta
 ordningen att även endast de funktionärer, som erhållit
 tjänstbrev men icke de, som handhåva förtroendeuppdrag,
 tjänstresor gäller endast för dem, som äro uppförda i
 tjänstklass, samt innehavare av avtalstjänster. Regeringens
 tjänster, läroberedningens för tre år i sänder utsedda ledamöter
 o.s.v. falla utan kategorin och kunna fungera även så
 ter fylla 70 år. I stadskommunernas förvaltningsorganisatio-
 nerna gälla analoga regler. De av Stadsfullmäktige valda ledamöterna
 i stadsstyrelse, hälsovårdsnämnd, hamnstyrelse etc. anses
 icke såsom tjänstemän eller befattningshavare, ehuru dessa om-
 kan utöva förvaltande verksamhet. %

Jag kan således icke för min del godkänna prof. Will-
 grens uppfattning i denna fråga. Men huru man än ser saken
 och t. o. m. i det fall, att den valda ledamoten skulle an-
 ses inkompetent att taga sate och stämma i landskapsnämnden,
 så kan jag icke finna, att lantrådets förfarande vore för-
 mellit riktigt. Lantrådet har i sin egenskap av ordförande
 och medlem av nämnden icke rätt att ensam besluta i denna
 sak utan hade bort underställa frågan nämndens prövning och
 bereda densamma tillfälle att ev. göra en hänvändning till
 landstinget, därest lantrådets rättsuppfattning vunno nämndens
 godkännande. Möjligt är ju även att nämnden i sin kollegia-
 la sammansättning skulle förklara Herr M. valbar, i vilket
 fall frågan antagligen finge anses avförd från dagordningen.
 Jag skulle för min del anse ett klagomål från M:s sida
 till landstinget - uppdragsgivaren vara fullt korrekt och
 på sin plats i det läge, vari saken nu befinner sig; huru
 saken vidare skall bedrivas är givetvis beroende på den ut-
 gång ärendet erhåller i landstinget. Denna fråga är ju ännu
 icke aktuell; måhända blir det tillfälle att framdeles åter-
 komma.

Det kännes tungt att leva och andas i den atmosfär,
 som nu omger oss. Måhända klarar det sig, men mörkt, mörkt

ser det ut. En ljuspunkt var Svenska litteratursällskapets
årsfest, högstämnd, fosterländsk och minnesrik. Det som där sa-
des å regeringens och de finska kultursammanslutningarnas väg-
nar var upplyftande och ett tecken på att gatans "kulturella"
parlament dock trots allt icke helt beherrsakar situationen.

Med broderligt handslag

Tuus

A handwritten signature in dark ink, featuring a large, sweeping initial 'S' followed by a cursive name, possibly 'Sven Nygård', which is underlined.

Avskrift.

Till Ålands Landsting.

Efter allt som passerat beträffande mött ledamotskap i Ålands landskapsnämnd, anser jag mig hädanefter icke kunna på ett fruktbringande sätt deltaga i nämndens arbete. Då min hälsa dessutom såsom av närslutna läkarintyg framgår, under senare tid försämrats, anhåller jag härmed vördsamt om befrielse från mitt ledamotskap i Ålands Landskapsnämnd. Jomala, den 21 februari 1935.

A. Th. Mattsson.

Rätteligen avskrivet av den originala handling, som finnes inbunden i ett "Ålands landstings handlingar vintersessionen 1935" benämmt läderband ävensom att bandet ifråga, för vilket inbindningskostnaden enligt mig företedd original räkning betalats den 30 oktober 1937, icke företer några som helst spår av att handlingen efter inbindningen skulle utbytts mot annan eller varit utsatt för någon åverkan. Mariehamns stadshus den 23 mars 1942.

Ex officio:

Notarius publicus.

Five Mands Landsting.

Efter att som passerat beträffande
mitt ledamotskap i Mands Landstings-
samfund, anser jag mig nödgad att
icke kunna på ett fruktbärande
sätt delta i nämndens arbete.
Då min hustru dessutom, såsom en
sjörsjukhus läkarsvinnig framgår, under
senare tid försämrats, anhåller jag
börmed vördsamt om befrielse från
mitt ledamotskap i Mands Landstings-
samfund. Jönköping, den 21 februari 1935.

W. H. H. H. H.

Läkareintyg.

Att f. f. folkekolelärares, kantor Theodor Mattsson sedan flere år tillbaka lider av pulsåterförkalkning (arteriosclerosis) och därpå beroende organiskt hjärtfel (insufficiencia velv. aortae et stenosis ostii aortae), att symptomen av hans hjärtlidande genom de obehagligheterna han varit utsatt för under förhandlingarna i Ålands landsting de senaste dagarna antagit en hotande karaktär, och att det kan vara förenat med livsfara för honom att behöva deltaga i Ålands landskapsnämnds arbeten, varför han omedelbart bör befrias från detta sitt uppdrag, intygar jag härmed på min förut avlagda läkareed och bekräftar det med denna min edeliga förpliktelse: så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.

Mariehamn den 20 februari 1935.

Antar Pyttling
Medicinalcentralt.

